

De Nederlandsche Dialectstudie in 1944*

door L. GROOTAERS,

I. Bibliographie. — In deze *Handelingen* verscheen het jaarlijksche overzicht door L. GROOTAERS (1).

De beredeneerde bibliographie van E. LEGROS, *La Philologie wallonne en 1943* bevat wetenswaardigheden voor de Nederlandsche dialectologen (2).

II. Publicaties van algemeenen aard. — Van de *Mededeelingen van de Zuidnederlandsche Dialectcentrale* te Leuven verscheen alleen Nr. 44 (blz. 17-23 van Deel III) (3). Het bevat de vragenlijsten 42 en 43. L. GROOTAERS gaf een overzicht van de werkzaamheden in 1943 : tevens werd medegedeeld waarom dit nummer pas in het najaar van 1944 kon verschijnen (4).

De Amsterdamsche Commissies voor dialectonderzoek en voor volkskunde konden in 1944 geen verslagen publiceren ; de verslagen over 1943 en 1944 zullen tegelijk worden uitgegeven.

L. GOEMANS deelt een en ander mede *Uit Prof. P. Wil-*

* De lezer zal wel begrijpen dat we onder de huidige omstandigheden alle buitenlandsche publicaties niet tijdig kunnen inzien om ze in dit jaarlijksch overzicht te vermelden ; zoo zullen we ook ditmaal nog boeken en opstellen uit vroegere jaren opnemen : het verschijningsjaar wordt in de *Aanteekeningen* steeds aangegeven. Een paar maal hebben we de genoemde publicaties heelemaal niet kunnen inzien ; we zijn dan verplicht ze uit de tweede hand te citeren : ook dit wordt in de *Aanteekeningen* uitdrukkelijk vermeld.

lems' dialectkundig archief : hij bespreekt uitvoerig het Leuvensch materiaal in 1886 door een beambte ingestuurd en dat een zeer betrouwbaar beeld geeft van het dialect (5).

J. H. BROEKMAN bespreekt *Taalverhoudingen in Zuid-Afrika* en wijst op Zuidnederlandsche invloeden op het Afrikaansch (6).

Dit werkje wordt aan critiek onderworpen door D. BAX (7).

TH. FRINGS behandelt in een machtige synthese *Die Stellung der Niederlande im Aufbau des Germanischen* (8); alle belangrijke vraagstukken uit de geschiedenis van het Nederlandsch worden grondig besproken; in een *Anhang* wordt de geheele ingwaeonismenquaestie behandeld; de schrijver weet de Nederlandsche cultuur naar waarde te schatten in tegenstelling met vele van zijn landgenooten, die in het Nederlandsche gebied alleen een verlengstuk bij Duitschland willen zien; zooals bij Frings gebruikelijk is, wordt de bibliographie volledig en nauwgezet medegedeeld.

H. TEUCHERT begon voor een twintigtal jaren (*Zeitschr. f. dt. Mundarten*, 1923, 174-183) een onderzoek over de Nederlandsche relieten in Noord-Duitschland; thans publiceert hij de vrucht van zijn arbeid, een 4°-boekdeel van over de 500 blz. onder den titel *Die Sprachreste der niederländischen Siedlungen des 12. Jahrhunderts* (9). In een inleiding wordt de methode en het gebied van het onderzoek bepaald. Dan wordt de geschiedenis van de nederzettingen geschreven en ten slotte worden de Nederl. relieten in woordenschat, klank- en vormleer uitvoerig bestudeerd. De woordgeschiedenis, die natuurlijk geographisch wordt behandeld, is wel het interessantste gedeelte (blz. 164-380): het is natuurlijk onmogelijk in dit kort bestek een denkbeeld te geven van den rijken inhoud van dit groote werk. Het bevat meer dan zestig kaarten, een volledige bibliographie en een zaak- en een woordregister.

III. Klank- en Vormleer. — Er begint belangstelling te komen voor de Nederlandsche mouilleeringsverschijnselen en voor de daarmee samenhangende wijzigingen in het consonantisme, nl. velariseering, dentaliseering en assibilatatie.

A. P. KIEFT heeft in een eerste opstel : *Gutturalisering en dentalisering in het Nederlands* (10) een zeker aantal voorbeelden bijeengebracht uit verschillende (hoofdzakelijk Noordnederlandsche) dialecten van de overgangen $k > t$ en $t > k$ als gevolg van mouilleering. Het is echter verkeerd, zooals schr. doet, elken dergelijken overgang als nawerking van de mouilleering te beschouwen : zoo moet het Groningsch (en het Westvlaamsch) *smelkn* < *smeltn* zeker aan een andere oorzaak worden toegeschreven. Hetzelfde geldt o. i. voor een aantal andere voorbeelden : een systematisch onderzoek van de echte mouilleeringsgebieden in het Zuiden is noodzakelijk ; er moet vooral onderscheiden worden tusschen de echte mouilleering zooals ze nog voortleeft in Brabant (met als voornaamste haard het land van Aalst) en Noord-Limburg (Bree, Maaseik, Hasselt) en de velariseeringsverschijnselen die relictten zijn van vroegere mouilleering ; voorbeelden zijn : *vinder* < *vinger* (waarvoor het Leuvensch de verklaring aan de hand doet) en Limburgsch *grenjel* < *grendel*.

In een tweede stuk behandelt dezelfde de *Assibilatatie in het Nederlands* (11) : hij bedoelt hiermede de verdere ontwikkeling van den gemouilleerden consonant tot een affricata (*ts*, *dz*, *tʃ*, *dʒ*), die dan zelfs tot een enkelvoudigen sisklank kan gereduceerd worden : de ontwikkeling $k > tʃ < ʃ$ en soms tot *s* die in de Romaansche talen een zoo groote rol speelt. Schr. citeert voorbeelden uit diverse Nederl. en Friesche dialecten.

Een merkwaardige reeks mouilleeringen vertoont het Tiensch dat voor de eerste maal ter sprake komt in een

opstel van Mej. L. D'HOOP, *De mouilleering der velaren in het dialect van Tienen* (12). Schrijfster geeft een zoo volledig mogelijk overzicht van de gevallen, waarin mouilleering voorkomt en onderzoekt in welke gevallen de gemouilleerde medeklinkers als phonemen fungeeren.

P. C. PAARDEKOOPER behandelt eveneens een mouilleeringsverschijnsel nl. *De weke t' als Nederlandsch phoneem* (13). Bedoeld wordt de -tj- van mannetje, die schr. o. i. terecht als een fricatief beschouwt : het is inderdaad zeer begrijpelijk dat, ten minste in de bijtonige lettergreep er geen occlusie plaats vindt. Schr. besluit tot het bestaan van een Nederlandsch phoneem t' dat echter geïsoleerd staat, daar p' of k' alleen als combinatorische varianten voorkomen (*schopje, bakje*, e. dgl.).

A. VAN LOEY, *De nasaal in pampier* (14) geeft een naschrift bij zijn vroeger opstel over *Epenthese van n, m, l, r* (zie *Hand. Top. Dial.*, XVIII, 1944, 294) ; de bedoeling is alleen „een woordje (te) zeggen” over de geschiedenis van de verklaring van het verschijnsel en schr. verwijst hiervoor naar vroegere opstellen van LOGEMAN en SALVERDA DE GRAVE.

Dezelfde publiceert een opstel over *Een mogelijke oorzaak van de primaire i-umlaut* (15). Schr. ziet de verklaring van het feit dat de tweede, onbetoonde syllabe haar invloed uitoefent op de voorgaande, die nochtans het accent draagt, in den weerstand geboden door het palatale element „aan de opslorpende invloed van het hoofdaccent, waardoor de i, j dreigde zonder meer te verdwijnen (wat later dan ook gebeurd is)”. Deze weerstand werd geboden „omdat de i of j een rol speelde, een functioneele beteekenis had welke in de morfologische structuur van het woord moest bewaard worden”. Deze theorie lijkt ons zeer waarschijnlijk en heeft het voordeel dat, zooals schr. trouwens opmerkt, ze ons niet dwingt te kiezen tusschen de twee

elkaar bestrijdende groepen, waarvan de eene de wijze, waarop de palatale invloed werd uitgeoefend, aan psychologische anticipatie toeschrijft en de andere aan mouilleering van den intervocalischen medeklinker : beide tendenties kunnen tegelijk gewerkt hebben.

H. J. E. ENDEPOLS stelt de vraag : *Is de Maastrichtse moes-familie zuiver op de graat en mag men Maastricht zonder meer tot het oe (< Germ. û)-gebied rekenen?* (16). Schr. geeft twee reeksen voorbeelden op waarin in Maastricht en omgeving de *oe* zijn ontrouw geworden. Ten eerste vinden we een diphthong in het meervoud en in het verkleinwoord, resp. *muis* en *muiske*, alsook in samenstellingen als : *mouzelook* „muizengat”, *mouzeval*, enz. Schr. merkt op dat *muis* niet de umlaut van *moes* kan voorstellen ; dit is inderdaad zoo.

Te Tongeren, waar Germ. *û* gediphthongeed werd tot *au* in *maus*, is het meerv. *mais* en het verkl. *meske* : dit laatste schijnt een verkorting te zijn van een vroeger stadium (**ei*) van de *ai* (hoe de *ai* als umlaut van *au* kan optreden hebben we trachten te verklaren in *Leuv. Bijdr.*, VIII, 1908-09, 165). In beide dialecten schijnt de overgang van sleптоon tot stoottoon (waarvoor schr. de lastige termen „traagheidsaccent” en „verscherpingsaccent” gebruikt) een belangrijke rol te spelen. Schr. verzuimt ons mede te deelen of ook in samenstellingen de sleптоon in stoottoon overgaat : in Tongeren wordt de toon in de meeste samenstellingen gewijzigd in de eene of de andere richting.

In een aantal andere woorden heeft het Maastrichtsch de oude *û* gediphthongeed, b. v. vóór labialen. Ook de vormen van adjectieven met nog bestaande of geapocopeerde uitgangen hebben *ou* terwijl de vormen zonder uitgang (onz. enk. en praedicatief) de *oe* vertoonen : ook dit zal wel met een accentwijziging samenhangen. De hr. H. J.

E. ENDEPOLS zou eens een volledige monographie over het Maastrichtsch moeten schrijven, om de zeer schematische en onvolledige studie van HOUBEN te vervangen.

J. L. PAUWELS geeft een naschrift bij zijn vorig opstel over *doe sen ezel* (*Handel.*, XIV, 55 vg.) en heeft het nu over *Het bijwoord te met adjectivische uitgang en een paar andere verschijnselen uit de flexie* (17). De bijwoordelijke uitdrukking *veel te* of zelfs het woordje *te* alleen kunnen adjectivische uitgangen krijgen, b. v. *veeltene grooten honger* of zelfs *tene grooten honger*; de woorden *veel te* verkeerden „in optimale voorwaarden om binnen de invloedssfeer van de talrijke op dezelfde wijze gevormde zinsdelen betrokken te worden; waarop het eerste element van dit complex dan natuurlijk analogisch ook dezelfde buigingsuitgangen kreeg”. Het is dus een geval van attractie van het bijwoord door den verbogen vorm van het adjectief, zooals in het Fr. *une rose fraîche éclore* (voor het Tongersch, zie *Leuv. Bijdr.*, VIII, 1908-09, blz. 294).

Een tweede punt uit de flexie dat schr. aanraakt is het voorkomen van de onz. vormen *schoo*, *klei*, die we in talrijke Brabantsche en Limburgsche dialecten aantreffen; deze vormen komen overeen met de possessiva *mijn*, *zijn* en met *geen*, die eveneens hun *n* in het onz. verliezen; hij schrijft deze apocope toe aan het hooge frequentie-coëfficiënt van deze woorden.

L. GROOTAERS levert een *Bijdrage tot de Zuidlimburgsche tonologie* (18); schr. heeft een lijst opgemaakt van de gevallen waarin het verschil in betoning (sleeptoon of stoottoon) dient om homoniemen uiteen te houden in het dialect van Tongeren.

In de *Bijdragen en Mededeelingen der Dialectencommissie van de Kon. Nederl. Akad. v. Wetenschappen* verschenen twee reeksen lezingen: telkenmale werd een gelijkaardig onderwerp door drie sprekers behandeld, waarop dan een

debat volgde. De eerste reeks behandelt een probleem uit de klankleer namelijk de netelige quaestie van de tweeklanken (de tweede reeks van drie lezingen betreft den woordenschat en wordt verder onder VI vermeld).

TH. BAADER bespreekt *De accentwisseling in het Westfaalsch en het Friezenveensch* (19), nl. in de nu eens dalende, dan weer stijgende tweeklanken van deze beide dialectgroepen.

G. GOSSES heeft het over *Stijgende diphthongen en accentverschuiving in het Friesch* (20) : het ontstaan van dergelijke tweeklanken wordt door schr. toegeschreven aan verschillende genotypische tendenties eigen aan het Friesch: de palataliseeringstendentie, de neiging tot versterking van het begin-accent en de neiging tot hetgeen schr. noemt de „ontspanning” van vocalen en consonanten, waardoor allerlei apocopen, assimilaties en nasalisaties ontstaan.

Ten slotte behandelt J. VAN GINNEKEN *De accentwisselingen in de diphthongen van Brabant en Limburg* (21). Schr. beschouwt drie gebieden : West-Noordbrabant, de peeldorpen van Oost-Noordbrabant en Zuid-Limburg. De uiteenzetting van de Zuidlimburgsche toestanden, de eenige die we kunnen beoordeelen, is fragmentarisch en daarom onduidelijk ; de verklaring van de verschijnselen wordt in rasvermenging gezocht. Ook wordt er een vergelijking gemaakt een zoogenaamde accentverschuiving in het „Romaansch van Luik tot Ravenna” : welke taal of dialect wordt bedoeld blijkt niet, maar de voorbeelden worden aan het Fransch ontleend ; volgens schr. zou *pied* een dalenden tweeklank bevatten (als het Brab. *bien* „been”) wanneer het woord alleen staat, maar een stijgenden in *le pied droit* ; en verder *peu* luidt *powe* en *à peu près* is *a pwo-près* : waar dit zoo klinkt tusschen Luik en Ravenna mogen we niet vernemen ; noch in Luik, noch in Waalsch Brabant komt iets dergelijks voor.

C. G. N. DE VOOYS deelt bijzonderheden mede over een alleen in manuscript bestaande *Spelkonste* uit de 18e eeuw en van Westvlaamschen oorsprong. Het boekje heet *Snoeijmes der Vlaemsche Tale* (22) en bevat een aantal aanduidingen over de Westvlaamsche uitspraak-eigenaardigheden, die de schrijver dan terechtwijst.

Ten slotte noemen we nog een opstel van G. G. KLOEKE over *Achttiende-eeuwse U-citaten in het Afrikaans* (23) : bedoeld wordt het gebruik van den aanspreekvorm U waarvan tot nog toe werd gedacht het een ontleening aan het moderne Nederlandsch was ; deze meening blijkt nu niet de juiste te zijn.

IV. Syntaxis. — Op dit gebied is, voor zoover ons bekend, geen enkel opstel verschenen.

V. Dialectgeographie. — V. VERSTEGEN publiceert een nieuwe woordgeographische studie over *De akkergrens en de grenssteen in de Zuidnederlandse dialecten* (24). Schr. bestudeert niet alleen de geographische verspreiding van de verschillende woordtypen, maar geeft ook tal van bijzonderheden uit de rechtsgeschiedenis en uit de volkskunde, die met de bepaling en het instandhouden van de akkergrenzen verband houden.

E. BLANCQUAERT en MEVR. C. TAVERNIER-VEREecken en hun Gentsche studenten hebben een geographisch onderzoek ingesteld over *Apocope van slot-n na doffe e in het Nederlandsch* (25). Dit tamelijk eenvoudig lijkende vraagstuk heeft heel wat verschillende zijden ; er moet o. a. onderscheiden worden tusschen : de meervoudsvormen, sommige werkwoordvormen, adnominale woorden in den acc. mann. enk. en woorden waarvan in het A. B. de uitgang -n tot den stam behoort (*jongen, veulen, zeven, enz.*). Er worden in het geheel elf kaarten besproken, waarvan

de drie meest typische worden gepubliceerd : *kersen*, *loopen* en *myn(en) hoed*.

Het besluit is „dat geen enkel aanzienlijk onderdeel van het Ndl. taalgebied de slot-*n* volledig heeft geapocopeerd”. En schr. besluiten : „Hieruit volgt dat het op zijn minst voorbarig is het afschaffen van de genus-*n* te willen verdedigen op grond van een algemeene apocopeering van de slot-*n* in de Noord- en Zuidnederlandsche dialecten”. Deze conclusie lijkt mij wel wat ruim voor de praemissen : inderdaad in vele gevallen is de in het Zuiden bewaarde slot-*n* geen genus-*n*, maar eenvoudig een hiaatvulling.

K. HEEROMA bespreekt *De Taalatlas* (3e aflev.) uitvoerig (26) en oppert ernstige bezwaren tegen de methode. Hij geeft als voorbeeld van foutieve kaart de *kaas*-kaart, die hij „volkomen waardeloos” noemt en wel om de volgende reden : in Zeeland en in Noord-Brabant heerscht een *kèès*-vorm : dus vormen deze twee gebieden een geheel ; nu blijkt echter uit de *historische* ontwikkeling dat het Zeeuwsche *kèès* een normale ontwikkeling is zonder umlaut, maar dat het Brabantsche dito een umlaut-vorm is. Dit blijkt natuurlijk niet uit de kaart en daarom zou deze waardeloos zijn : schr. wil dus de geschiedenis van de klanken uit de kaart opmaken ; hij vergeet echter dat een taalkaart van de huidige dialecten een *synchronistisch* beeld wil geven van den toestand ; zijn critiek mist dus elken grondslag.

M. PIRON behandelt de geographische verspreiding en de geschiedenis van *les noms wallons du singe* (27). Vooral van belang voor neerlandici is de kaart van *martiko* waarop ook het Zuidnederlandsche gebied is aangegeven. Schr. besluit dat het Zuidnederl. woord aan het Waalsch is ontleend, hetgeen ons zeer aannemelijk schijnt.

M. DE MEYER behandelt het *Taalkundig aspect van een volkskundig onderzoek* (28) namelijk de woorden voor *secale*

cereale : dit heet in sommige gebieden *rogge* en in andere *koren* alhoewel er ook hier van *roggebrood* en *roggemeel* wordt gesproken. Het gebruik van den algemeenen naam *koren* voor *rogge* schijnt van recenten datum te zijn. Het zou interessant zijn de verschillende beteekenissen van Fr. *blé* in Wallonië hiernaast te plaatsen : dit kan *rogge*, *tarwe*, *spelt* of *gerst* beteekenen ; zie VON WARTBURG, FEW, I, 389 en Waalsche en Picardische idiotica.

VI. Woordenschat. — Onder den titel *Zeeuwse dialect-problemen* gaf de Amsterdamsche Dialectencommissie drie lezingen uit. In de eerste behandelt P. J. MEERTENS *Vlaamse invloed op de Zeeuwse woordenschat* (29). Schr. gaat de historische oorzaken van de West- en Oostvlaamse leenwoorden na (immigratie, enz.) en geeft dan een aantal voorbeelden van overeenkomst in den woordenschat.

A. WEIJNEN heeft het over *Merkwaardige overeenkomsten tussen de woordenschat der Zeeuwse eilanden en die van Brabant* (30). De lijst van woorden die tevens op de Zeeuwsche eilanden en in het Brabantsch voorkomen lijkt ons niet zeer overtuigend, omdat ten minste de helft van deze woorden ook Limburgsch is. Zeer interessant is echter het daarop volgende onderzoek van de Brabantsche invloeden, die in den loop der eeuwen in Zeeland zijn werkzaam geweest.

Mej. H. C. M. GHIJSEN ten slotte sprak over *Kenmerkend Zeeuwsch* (31) ; de leidster van het Zeeuwsche woordenboekarchief bedoelt hiermede „het *kenmerkend-Zeeuwsche karakter...*, dat vele Zeeuwsche woorden in hun *beteekenis en ontwikkeling* vertoonen, ook al vindt men, hetzij in het algemeen Nederlandsch, hetzij in een ander dialect, deze woorden in denzelfden of aanverwanten *vorm*, terug”.

J. LEENEN tracht de Luikse herkomst van de Limburgse knikker of „*huuf*” (32) aan te toonen, na weerlegging van

de hypothese door ROUKENS geopperd, dat hierin het Latijnsche *uva* zou steken. Het woord zou dan het Luikersche *hûfe* „notedop” zijn, dat over „noot” ten slotte de beteekenis „knikker” zou gekregen hebben.

R. FONCKE verklaart *Een Mechelse verwensing*: „Loopt naar de mik!” (33) waarin *mik* een oude term is voor *galg* en bewijst dat de verwensching reeds voor vele eeuwen te Mechelen gangbaar was.

L. LIEVEVROUW-COOPMAN heeft het weer over *De(n) rijkdom van de Gentsche tale* (34) en bedoelt daarmee dat het Gentsch dialect een zeer groot aantal gevoelswoorden en slanguitdrukkingen bezit voor begrippen als „kaakslag, borrel, pak slaag, aan de deur zetten, dronkaard”, enz.

In een opstel van denzelfden aard geeft Mevr. L. BATAILLE-HIEL een lijst van *Wat de Brusselsche ketjes achter de politie roepen* (35). In geen van deze twee opstellen worden echter de stylistische schakeeringen van de verschillende woorden aangegeven; dit zou voor echte dialectkenners nochtans geen groote moeilijkheid opleveren.

W. PÉE behandelt *Familienamen en bijnamen te Staakte* (36). Zooals CH. BRUNEAU dit deed voor het Fransche dorpje Chooz (Mél. J. HAUST, 55-69) deelt schr. de bijnamen in naar hun oorsprong en gaat steeds uit van de huidige dialectische uitspraak: een opstel dat voor toekomstig onderzoek als model mag gekozen worden.

A. STEVENS behandelt *Toponymie en dialectologie* (37); schr. noemt zijn werk zeer bescheiden: „Beschouwingen in verband met de Nederl. dialectvorm van enkele Haspengouwse plaatsnamen”. Het is feitelijk een grondig etymologisch onderzoek van een zestal Zuidlimburgsche plaatsnamen, waarbij zorgvuldig wordt nagegaan in hoever de oude en nieuwe etymologische hypothesen door de Zuidlimburgsche klankontwikkeling worden gesteund of als onaanvaardbaar moeten beschouwd worden. Dit schijnt

ons de eenig wetenschappelijke methode te zijn : we wenschen den schr. veel navolgers.

Dezelfde probate methode wordt toegepast door V. VERSTEGEN in *Toponiemen te Mechelen-a. d.-Maas* (38) ; ook worden de wetten van het dialect ter hulp geroepen om een paar geheimzinnige plaatsnamen te verklaren.

J. L(INDEMANS) publiceert *Een Brusselsche boedelbeschrijving van 1723* (39) : het geldt het huisraad van een dame uit den gegoeden stand ; uit dergelijke lijsten is steeds iets te leeren over de oude volkstaal.

Hetzelfde geldt voor de lijst *Taalkundige eigenaardigheden op de taalgrens* (40) door C. T(HEYS) opgesomd : hier zijn het Nederlandsche woorden in Franschtalige oorkonden van Eigenbrakel uit de 17e en de 18e eeuw.

Uit de *Gloses liégeoises* waarvan J. HAUST twee reeksen publiceerde (41) is er steeds iets te halen voor den Nederlandschen dialectoloog ; b. v. Pinksteren heeft in het Luikerwaalsch den Latijnschen naam *quingagesima* (DL *cicwême*) gekregen als reactie tegen de Grieksche kerkterminologie ; het was toen een neologisme, maar is ten slotte weer teruggedrongen geworden door het Fr. *Pentecôte* : merkwaardig is nu dat het Nederlandsch ook de twee termen kent : het zuidelijke *Sinksen* en het noordelijke *Pinksteren*. We kunnen niet nalaten hieraan toe te voegen dat deze notities van den Waalschen romanist steeds een genoeglijke lectuur vormen : met jongen ijver wordt de wetenschappelijke methode, soms met scherpen spot, tegen verderfelijik dilettaantisme verdedigd.

J. E. DUPONT heeft het Over *Ouddietsche rechtsspreuken in vreemde vermomming* (42). Hier wordt op uiterst (sommigen zullen denken op al te) vernuftige wijze aangetoond dat een aantal Fransche en Latijnsche spreekwoorden moeten aangezien worden als woordspelende vertalingen van Westnederfrankische rechtsspreuken. Schr. beschikt

over een verbazende belezenheid en kan hetgeen op het eerste zicht wel fantastisch lijkt, ten slotte aannemelijk maken.

C. G. N. DE VOOYS heeft een lijst opgemaakt van de *Duitse woorden in Kiliaen's Etymologicum* (43). Schr. verdeelt de woorden van oostelijken oorsprong in vijf rubrieken naar gelang ze door Kilaan als *germ.*, als *germ.* en *sax.*, als *germ.* en *sic.*, als *germ.*, *sax.* en *sic.* of als *sax.* en *sic.* worden bestempeld; de laatste reeks laat hij buiten bespreking, omdat ze in zoo grooten getale voorkomen, dat ze een afzonderlijke behandeling zouden vergen.

De redactie van het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* begon de publicatie van een *Supplement* (44); dit zal wel zeer uitvoerig worden, daar de woorden gaande van *A* tot *actueel* reeds 384 kol. in beslag nemen. Ware het niet beter geweest een nieuwe, aangevulde uitgave te bezorgen van het eerste deel, dat voor meer dan zestig jaar werd afgesloten?

H. J. E. ENDEPOLS maakt van deze gelegenheid gebruik om eenige opmerkingen over de lokaliseering en de opgegeven beteekenissen van sommige Limburgsche woorden in de reeds uitgekomen deelen van het *Woordenboek* in het midden te brengen; hij is er van overtuigd dat in het *Supplement bij het Woordenboek* (45) „met de thans nog levende dialecten in alle opzichten zal worden rekening gehouden”. Dit blijkt uit de pas gepubliceerde volledige *Bronnen lijst* (46) van het *Woordenboek*.

VII. Teksten. — A. P. M. LEFEBER publiceerde een stuk betiteld *Van Kneelis en Piet* in het dialect van Gouda (47). Het is ons alleen bekend door een vermelding in *De Nieuwe Taalgids*, XVIII (1944-45) 60.

Zooals gebruikelijk brengt het Limburgsche tijdschrift *Veldeke* (48) een aantal dialectteksten; ook in *Eigen Schoon*

en *De Brabander* (49) zijn steeds oude, dialectisch gekleurde Brabantsche stukken te vinden.

AANTEKENINGEN

(1) L. GROOTAERS, De Nederlandsche dialectstudie in 1943. *Hand. Top. Dial.*, XVIII (1944) 285-313.

(2) E. LEGROS, La philologie wallonne en 1943. *Hand. Top. Dial.*, XVIII (1944) 445-492.

(3) L. GROOTAERS, Zuidnederlandsch Dialectonderzoek. Vragenlijsten 42 en 43. *Meded. van de Zuidned. Dialectcentrale*, 1943 (in Sept. 1944 versch.) Nr. 44, 19-23, en *Leuv. Bijdr., Bijblad*, XXXV (1944-46) 3-7.

(4) L. GROOTAERS, Het dialectonderzoek in 1943. *Meded. van de Zuidned. Dialectcentrale*, 1943 (in Sept. 1944 versch.). Nr. 44, 17-19 en *Leuv. Bijdr., Bijbl.*, XXXV (1944-46) 1-3.

(5) L. GOEMANS, Uit Prof. P. Willems' dialectkundig archief. *Feestbundel H. J. van de Wijer*. Leuven, Instituut v. Vl. Toponymie. 1944, II, 79-84.

(6) J. H. BROEKMAN, Taalverhoudingen in Zuid-Afrika. Brugge, „Wiek Op.” 1942.

(7) D. BAX, *Africana. De Nieuwe Taalgids*, XXXVIII (1944-45) 108-110.

(8) TH. FRINGS, Die Stellung der Niederlande im Aufbau des Germanischen. Halle, Niemeyer. 1942. 67 blz.

(9) H. TEUCHERT, Die Sprachreste der niederländischen Siedlungen des 12. Jahrhunderts. Neumünster, Wachholz. 1944. VIII-516 blz.

(10) P. A. KIEFT, Gutturaliseering en dentaliseering in het Nederlands. *De Nieuwe Taalgids*, XXXVIII (1944-45) 111-113.

(11) P. A. KIEFT, Assibilatatie in het Nederlands. *De Nieuwe Taalgids*, XXXVIII (1944-45) 172-183.

(12) L. D'HOOP, De mouilleering der velaren in het dia-

lect van Tienen. *Feestbundel H. J. van de Wijer*. Leuven, Instituut v. Vl. Toponymie. 1944. II, 107-112.

(13) P. C. PAARDEKOOPEL, De weke *t'* als Nederlands foneem. *De Nieuwe Taalgids*, XXXVIII (1944-45) 120-121.

(14) A. VAN LOEY, De nasaal in *pampier*. *Hand. Top. Dial.*, XVIII (1944) 81-84.

(15) A. VAN LOEY, Een mogelijke oorzaak van de primaire *i*-umlaut. *Feestbundel H. J. van de Wijer*. Leuven, Instituut v. Vl. Toponymie. 1944. II, 121-128.

(16) H. J. E. ENDEPOLS, Is de Maastrichtse *moes*-familie zuiver op de graat en mag men Maastricht zonder meer tot het *oe* (< Germ. *u*)-gebied rekenen? *De Nieuwe Taalgids*, XXXVIII (1944-45) 190-192.

(17) J. L. PAUWELS, Het bijwoord *te* met adjectivische uitgang en een paar andere verschijnselen uit de flexie. *Hand. Top. Dial.*, XVIII (1944) 85-93.

(18) L. GROOTAERS, Bijdrage tot de Zuidlimburgsche tonologie. *Feestbundel H. J. van de Wijer*. Leuven, Instituut v. Vl. Toponymie. 1944. II, 85-106.

(19) TH. BAADER, De accentwisseling in het Westfaalsch en het Friezenveensch. *Bijdr. en Meded. der Dialectencommissie van de Kon. Nederl. Akad. v. Wet.*, V (1914) 1-8.

(20) G. GOSSES, Stijgende diphthongen en accentverschuiving in het Friesch. *Bijdr. en Meded. der Dialectencommissie van de Kon. Nederl. Akad. v. Wet.*, V (1944) 9-17.

(21) J. VAN GINNEKEN, De accentwisseling in de diphthongen van Brabant en Limburg. *Bijdr. en Meded. der Dialectencommissie van de Kon. Nederl. Akad. v. Wet.*, V (1944) 18-26.

(22) C. G. N. DE VOOYS, Het snoeijsmes der Vlaemsche Tale. *De Nieuwe Taalgids*, XXXVIII (1944-45) 140-146.

(23) G. G. KLOEKE, Achttiende-eeuwse *U*-citaten in het Afrikaans. *De Nieuwe Taalgids*, XXXVIII (1944-45) 104-107.

(24) V. VERSTEGEN, De akkergrens en de grenssteen in de Zuidnederlandse dialecten. *Handel. Top. Dial.*, XVIII (1944) 95-105.

(25) E. BLANCQUAERT en C. TAVERNIER-VEREECKEN, Apocope van slot-*n* na doffe *e* in het Nederlandsch. *Feestbundel H. J. van de Wijer*, Leuven, Instituut v. Vl. Toponymie. 1944, II, 7-24.

(26) K. HEEROMA, De Taalatlas. *De Nieuwe Taalgids*, XXXVI (1944-45) 47-50.

(27) M. PIRON, Études sur les noms wallons du singe. *Hand. Top. Dial.*, XVIII (1944) 315-352.

(28) M. DE MEYER, Rogge-Koren. Taalkundig aspect van een volkskundig onderzoek. *Feestbundel H. J. van de Wijer*. Leuven, Instituut v. Vl. Toponymie. 1944, II, 369-378.

(29) P. J. MEERTENS, Vlaamse invloed op de Zeeuwse woordenschat. *Bijdr. en Meded. der Dialectencommissie van de Kon. Nederl. Akad. v. Wet.*, VI (1944) 1-14.

(30) A. WEIJNEN, Merkwaardige overeenkomsten tussen de woordenschat der Zeeuwse eilanden en die van Brabant. *Bijdr. en Meded. der Dialectencommissie van de Kon. Nederl. Akad. v. Wet.*, VI (1944) 15-35.

(31) H. C. M. GHIJSEN, Kenmerkend Zeeuwsch. *Bijdr. en Meded. der Dialectencommissie van de Kon. Nederl. Akad. v. Wet.*, VI (1944) 36-48.

(32) J. LEENEN, Luikse herkomst van de Limburgse knikker of „huuf”? *Feestbundel H. J. van de Wijer*. Leuven, Instituut v. Vl. Toponymie. 1944, II, 113-120.

(33) R. FONCKE, Een Mechelse verwensing : „Loop naar de mik !” *Feestbundel H. J. van de Wijer*. Leuven, Instituut v. Vl. Toponymie. 1944, II, 335-338.

(34) L. LIEVEVROUW-COOPMAN, De rijkdom van de Gentsche tale. *Oostvlaamsche Zanten*, XIX (1944) 25-33.

(35) L. BATAILLE-HIEL, Wat de Brusselsche ketjes achter de politie roepen. *Oostvlaamsche Zanten*, XIX (1944) 97-99.

(36) W. PÉE, Familienamen en bijnamen te Staakte. *Feestbundel H. J. van de Wijer*. Leuven, Instituut v. Vl. Toponymie. 1944, I, 237-272.

(37) A. STEVENS, Toponymie en dialektologie. Beschouwingen in verband met de Nederlandse dialektvorm van enkele Haspengouwse plaatsnamen. *Feestbundel H. J. van de Wijer*, Leuven, Instituut v. Vl. Toponymie. 1944, I, 365-394.

(38) V. VERSTEGEN, Toponiemen te Mechelen-aan-de-Maas en plaatselijk dialect. *Feestbundel H. J. van de Wijer*, Leuven. 1944, I, 439-446.

(39) J. L(INDEMANS), Een Brusselsche boedelbeschrijving van 1723. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXVII (1944) 49-52.

(40) C. T(HEYS), Taalkundige eigenaardigheden op de taalgrens. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXVII (1944) 55.

(41) J. HAUST, Gloses liégeoises. I, II. *Annuaire de la Comm. communale de l'Hist. de l'Ancien Pays de Liège*. III (1943) 57-88 ; IV (1944) 333-364.

(42) J. E. DUPONT, Over Ouddietsche rechtsspreuken in vreemde vermomming. *Feestbundel H. J. van de Wijer*, Leuven. 1944, II, 25-62.

(43) C. G. N. DE VOOYS, Duitse woorden in Kiliaen's Etymologicum. *Versl. en Mede. van de Kon. Vl. Acad. voor Taal en Letterk.*, 1943, ???-???

(44) Woordenboek der Nederlandsche Taal. Supplement. Afl. 1-3 (*A-acuut*). 's-Gravenhage, Nijhoff ; Leiden, Sijthoff. 1942-1944. Kol. 1-384.

(45) H. J. E. ENDEPOLS, Het Supplement bij het Woordenboek. *De Nieuwe Taalgids*, XXXVIII (1944-45). 40-42

(46) Woordenboek der Nederlandsche Taal. Bronnenlijst

door C. H. A. KRUYSKAMP. 's Gravenhage, Nijhoff ; Leiden, Sythoff. 1943. 144 blz.

(47) A. P. M. LEFEBER, Van Kneelis en Piet. *Vierde verzameling bijdr. van den Oudheidk. Kring „Die Goude”*. 1943, 84-96.

(48) *Veldeke*, Orgaan van de Vereniging tot instandhouding en bevordering der dialecten. Maastricht.

(49) *Eigen Schoon en De Brabander*, Orgaan van de geschied- en oudheidkund. kringen van Westbrabant en Oostbrabant. Laken-Brussel.
